

Ewa Pająk-Ważna „Altruści w działaniu – czyli rozważania o wolontariacie zagranicznym w Europejskim Roku Wolontariatu (część 1- wyjazdy z Polski)” (w:) Banach M., Matejek J. (red.) „Z teorii i praktyki pracy socjalnej”, wyd. MTM, Levoca 2012, s. 186-203, ISBN 978-80-89187-55-3

Jaki synonim byłby odpowiedni dla wolontariusza? Czy wolontariusz to altruista, idealista czy może ktoś określanej kolokwialnie jako „nieszkodliwy wariat”? Czy wolontariat zagraniczny dostępny jest zarówno dla młodych, jak i starszych? Dla kogo wyjazd poza granice własnego kraju jest lub byłby bardziej atrakcyjny – dla studentów czy seniorów? Kto ma większą wolę działania bądź umiejętność (prze)trwania w pełnionej funkcji – wolontariusz „krajowy” czy „międzynarodowy”?

Tekst niniejszego opracowania, podzielony z uwagi na odrębność programów wolontariatu zagranicznego na dwie części, w żadnej z nich nie rozstrzyga przywołanych kwestii, a sformułowanie pytań ma na celu zainteresowanie czytelnika potencjalnym obszarem badań nad wolontariatem zagranicznym na świecie i w Polsce. Tekst nie powstałby bez moich osobistych doświadczeń dotyczących wolontariatu krajowego i zagranicznego oraz głębokiego przeświadczenia o wartości takiej formy ludzkiego działania dla rozwoju jednostki i społeczności. Nawiązując do tematyki dobrowolnej i bezinteresownej pracy swoją uwagę skupię w szczególności na specyficznej odmianie wolontariatu, jaką jest działalność w wymiarze międzynarodowym (**wolontariat zagraniczny**). Termin „wolontariat zagraniczny” można stosować zamiennie z terminem „wolontariat międzynarodowy”.

Rok 2011 jest dla funkcjonowania wielu organizacji oraz osób związanych z wolontariatem rokiem szczególnym – oprócz ogłoszenia bieżącego roku Europejskim Rokiem Wolontariatu i promowania swoistej „mody” na wolontariat przez struktury unijne – obchodzimy rocznicę powstania dwóch inicjatyw o zasięgu międzynarodowym. Inicjatywy te dotyczą działalności amerykańskiego Korpusu Pokoju (*Peace Corps*) - organizacji powołanej w 1961 roku przez prezydenta J.F. Kennedy’ego, opartej na działalności wolontariuszy (por. Pająk 2005), oraz obchodów Międzynarodowego Roku Wolontariatu zorganizowanego przez ONZ w 2001 roku (*UN International Year of Volunteers – IYV*). Wypada więc zauważyć, że Korpus Pokoju świętuje 50. rocznicę funkcjonowania, a IYV 10. rocznicę obchodów, co motywuje do podejmowania problematyki

wolontariatu w wymiarze międzynarodowym.

W dwóch częściach opracowania zatytułowanego „*Altruści w działaniu – czyli rozważania o wolontariacie zagranicznym...*” dokonam charakterystyki wybranych organizacji zajmujących się promowaniem wolontariatu zagranicznego z zastosowaniem podziału na takie programy, które oferują Polakom wyjazdy poza granice kraju (część 1) oraz te, które umożliwiają obywatelom innych państw przyjazd do Polski lub Europy (część 2). Wyjątkiem w tym względzie jest program EVS mieszczący się w obu kategoriach (zostanie on scharakteryzowany w części 2).

Zanim omówię funkcjonowanie poszczególnych zagranicznych programów dla wolontariuszy dokonam krótkiej charakterystyki pojęcia „wolontariat” z uwzględnieniem różnych definicji i klasyfikacji oraz zaproponuję własną definicję wolontariatu. W zakończeniu części pierwszej odwołam się także do wybranych działań podejmowanych w 2011 roku pod patronatem organizacji unijnych i poświęconych idei wolontariatu. Zbliżający się termin (1.07.) objęcia polskiej prezydencji w Radzie UE oraz obchody Europejskiego Roku Wolontariatu stwarzają bowiem okazję do dyskusji, wzajemnego prezentowania oraz poszukiwania najlepszych rozwiązań dotyczących wolontariatu w Polsce i Unii Europejskiej.

WOLONTARIAT JAKO DZIAŁANIE – przegląd interpretacji oraz definicja własna

W genezie wolontariatu jako bezinteresownego działania na rzecz drugiego człowieka zauważyć można wzajemne przeplatanie się pierwiastka altruistycznego z religijnym. Początki wolontariatu związane są bowiem z chrześcijaństwem, a dokładniej z ideologią filantropii chrześcijańskiej. Z tego powodu dokonam próby porównania definicji oraz klasyfikacji występujących w „świeckiej” i „zakonnej” literaturze przedmiotu oraz omówię także problematykę wolontariatu z zastosowaniem podziału na formy „laickie” i „misyjne.”

Słowo „wolontariat” wywodzi się z łacińskiego *voluntas/voluntarius* oznaczającego dobrą wolę, chęć, dobrowolność. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez Centrum Wolontariatu, „*wolontariat to dobrowolna, świadoma i bezpłatna działalność na rzecz innych, wykraczająca poza więzi koleżeńsko-rodzinne*” (Internet 1, 2011). Wolontariat jest także określany jako zjawisko dobrowolnego, nieodpłatnego świadczenia pracy w celu przyuczenia się do zawodu albo zdobycia pierwszych praktycznych umiejętności zawodowych, a w przeszłości termin „wolontariat” oznaczał także dobrowolne i ochotnicze pełnienie służby w wojsku (Musiała 2003:10).

W potocznym rozumieniu wolontariuszem jest osoba, która świadomie i dobrowolnie podejmuje działania na rzecz innych bez pobierania za to wynagrodzenia, z zastrzeżeniem, że inni rozumiani są jako osoby niespokrewnione i bez więzi przyjacielskich czy koleżeńskich (por. Roguska 2010: 29). Definicje wolontariatu formułowane są także na gruncie prawa. Zgodnie z

ustawą z dnia 24.04.2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, wolontariuszem jest każda osoba (fizyczna), która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w ustawie (Dz.U. z 29.05.2003, nr 96, poz. 873, art.2 pkt.3). Fakt świadomego podjęcia tych działań stanowi cechę charakterystyczną wolontariatu, gdyż oznacza indywidualną decyzję o zaangażowaniu się poprzez dzielenie się własną wiedzą, umiejętnościami i czasem wolnym. Uważam natomiast, że dopuszczalne jest operowanie pojęciem „wolontariatu” także w powiązaniu z kwestiami materialnymi (wynagradzanie rzeczowe lub wypłacanie symbolicznego uposażenia wolontariuszom). Niektóre programy dla wolontariuszy umożliwiają bowiem otrzymywanie środków finansowych np. w formie stypendium. Takie rozwiązania występują szczególnie w przypadku wolontariatu zagranicznego. Rozbieżności rodzi także interpretacja długości trwania zjawiska określanego mianem wolontariatu – większość autorów podkreśla pożądaną ciągłość oraz systematyczność działań, podczas gdy inni za wolontariat uznają także jednorazową aktywność oraz działalność podejmowaną sporadycznie. Podobnie jak w przypadku ewentualnego finansowania osób podejmujących prace społeczne (niemniej jednak wg ściśle określonych zasad danego programu), także krótkotrwałość programów nie powinna wykluczać możliwości traktowania pewnych działań za wolontariat. Wolontariusze podejmują bowiem także taką działalność, która z założenia jest jednorazowa lub sporadyczna (tzw. *work camps* lub programy interwencji kryzysowej oparte na działalności wolontariuszy). Wydaje mi się, że akceptowalną dla obu stron definicją, byłaby taka, która za **wolontariat uznaje świadomą i dobrowolną pracę na rzecz innych, pełnioną najczęściej w sposób stały lub systematyczny bez osiągania wymiernych korzyści majątkowych oraz pracę świadczoną jednorazowo lub krótkoterminowo mającą na celu przygotowanie do roli wolontariusza w znaczeniu pierwszym lub wykonywaną przez byłych wolontariuszy.**

Reasumując należy wskazać, że prawne ujęcie wolontariatu nie jest tak szerokie jak w języku potocznym. Zdaniem D. Moroń (2009:38), współcześnie używa się różnych znaczeń terminu wolontariat, czyli:

- wolontariat w rozumieniu ustawowym; - wolontariat w sektorze prywatnym;
- tzw. wolontariat pracowniczy, w jego różnych odmianach
- aktywność członków organizacji; - praca społeczna asystentów;
- praca społeczna bez pośrednictwa instytucjonalnego.

Zarówno praktykanci, jak i osoby odbywające staż i wykonujące pracę, nie są

wolontariuszami w rozumieniu ustawy. Z kolei wolontariat pracowniczy, biznesowy, definiowany jest zgodnie z ustawą jako wolontariat tylko w przypadku świadczenia przez pracowników firm prywatnych pracy na rzecz organizacji III filaru w trakcie ich pracy zarobkowej. Praca społeczna nie jest działalnością wolontarystyczną w świetle ustawy (ibid. 2009:40).

Rozważania na temat wolontariatu w powiązaniu z czynnikami religijnymi odnosić można do trzech aspektów: historii działań filantropijnych (działania podejmowane przez Kościół), duchowego wymiaru służby na rzecz innych (ewangeliczna służba drugiemu człowiekowi) oraz wolontariatu w wymiarze międzynarodowym (działalność misyjna - zarówno zakonna, jak i świecka).

Działalność misjonarzy umożliwiła wielu krajom i organizacjom stworzenie wytycznych co do wolontariatu zagranicznego. Przykładowo, do 1961 roku, 400 różnych organizacji katolickich lub protestanckich wysłało do krajów rozwijających się około 33 tysięcy misjonarzy (Weitsman 1989:24).

Terminologia wolontariatu misyjnego wprowadza odmienne sposoby definiowania wolontariatu i osoby wolontariusza. Pojęcia te odwołują się do wymiaru duchowego. Międzynarodowy Wolontariat Kanosjański (VOICA) za wolontariusza uważa osobę bądź to stanu wolnego (pannę, kawalera) bądź taką, która wstąpiła w związek małżeński, osobę, która posiada dobre warunki fizyczne i umysłowe, żywi głębokie pragnienie duchowego wzrostu i życia modlitwą w łonie wspólnoty, jest ożywiona duchem solidarności, posługującą przy tym na rzecz ubogich (Internet 2, 2011).

Z kolei dalsze wyjaśnienia budują przejrzysty obraz idealnego wolontariusza. W myśl założeń VOICA jest on osobą, która:

- Wprowadza w życie własną wiarę i jest ona „*motorem jego działania*”; - Wnosi wkład w misję Kościoła, starając się dać poznać i miłować Jezusa;

- Jest obdarzony umiejętnością dostosowywania się do zmiennych warunków życia i chce uczyć się życia w sposób prosty oraz pracować razem z innymi - osobami pochodzącymi z różnych kultur;

- Jest optymistą i potrafi odnaleźć się w sytuacjach ekstremalnych, pokonać przeszkody i zmierzyć się z życiowymi wyzwaniami;

- Posiada wielkie poczucie odpowiedzialności i jest w stanie przedsięwziąć inicjatywy;

- Solidaryzuje się z ludźmi ze wspólnoty; - Angażuje się, aby osiągnąć odpowiednią znajomość kraju, do którego przybył i w którym pracuje;

- Okazuje dojrzałość i jest otwarty na prawdę o sobie, która prowadzi do osobistego wzrostu;

- Pragnie realizować własną posługę wobec wszystkich, zwłaszcza na rzecz biednych, z pokorą i szacunkiem; - Jest obdarzony poczuciem humoru; - Jest OTWARTY (pisownia oryginalna, przyp. autora) na bliźniego, na posługę i na Boga (op. cit, 2011).

Znaczenie terminu „wolontariat” w kulturze i społeczeństwie jest znacznie szersze nie tylko od ujęcia proponowanego w ustawie o pożytku publicznym i wolontariacie, ale także od doświadczenia realizowanego w świecie salezjańskim. Z uwagi na interesujące sformułowania i klasyfikacje wolontariatu w posłannictwie salezjańskim, przywołam w dalszej części najważniejsze stwierdzenia.

Potencjalny wolontariusz/wolontariuszka, to osoba uczestnicząca w procesie wzrostu ku wizji życia rozumianego jako dar, powołanie, a zatem w kierunku nabycia wewnętrznej gotowości do posługi; osoba nieustannie formująca się w kierunku pełnej dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej/religijnej (*Wolontariat w posłannictwie salezjańskim...* 2008). Natomiast wolontariusz salezjański jest „osobą świecką, pełnoletnią, mężczyzną lub kobietą, osobą młodą lub w sile wieku, samotną lub zamężną, która po przejściu odpowiedniego przygotowania, poświęca w imię bezinteresownej służby młodym i warstwom ludowym, szczególnie najuboższym i „zagrożonym”, własną profesjonalność, umiejętności i dary, dla realizacji posłannictwa salezjańskiego poprzez zdecydowane i pełne poświęcenia zaangażowanie.” (ibid.) Wolontariusz ten jest otwarty na świat i wymianę kulturową, przy jednoczesnym głębokim szacunku dla godności człowieka oraz inspiruje się duchowością salezjańską.

W dokumentacji salezjańskiej przez wolontariat rozumie się „bezinteresowną służbę, trwającą przez określony okres czasu, polegającą na nieustannym zaangażowaniu (w ścisłym tego słowa znaczeniu – dłuższy i nieprzerwany okres czasu, np. 6 miesięcy, czy też w szerokim znaczeniu – posługa nawet kilkuletnia, ale rozłożona w czasie, np. praca kilka godzin dziennie) realizowaną w sposób zaplanowany, w ramach określonych stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, organizmów inspektorialnych” (ibid.). Jednocześnie warto dodać, że krótkoterminowe doświadczenia indywidualne lub grupowe posiadające cechy wolontariatu traktowane są jako przygotowanie i formacja do prawdziwej służby wolontariatu.

W tym samym dokumencie zamieszczona jest charakterystyka wolontariatu w świecie:

- Powstaje jako wolna decyzja człowieka (owoc wolnej działalności osób decydujących się na poświęcenie części swojego życia osobom żyjącym w niekorzystnych warunkach)
- Posiada swoje korzenie w pewnym systemie wartości (świadectwo solidarności)

i bezinteresowności w indywidualistycznym świecie)

- Promuje nową postawę wobec życia (postawa, styl życia i działania oparty na otwartości wobec innych, wspaniałomyślności, solidarności i bezinteresownej służbie, a dla chrześcijanina – jest świadectwem Ewangelii Chrystusa; rozwija także kulturę obywatelską)
- Staje się coraz bardziej podmiotem społecznym (wolontariat kształtuje się coraz wyraźniej jako podmiot społeczny i polityczny odmienny od państwa i rynku, jako Trzeci Sektor, który pokonuje napięcie pomiędzy „publicznym” a „prywatnym”, rozwijając nową przestrzeń („*prywatność społeczna*”), która nie funkcjonuje według logiki korzyści bądź przymusu, lecz bezinteresowności i dobrowolnego uczestnictwa).

Współczesna klasyfikacja doświadczeń określanych mianem wolontariatu w świecie salezjańskim jest dość obszerna. Do najbardziej znanych należą m.in.:

- bezinteresowna posługa animatorów, katechetów oraz innych współpracowników w oratoriach-centrach młodzieżowych i parafiach salezjańskich; - wolontariat społeczny wśród najuboższych; - wolontariat w strukturach wychowawczych; - wolontariat bezpośrednio ewangelizacyjny; - wolontariat długoterminowy (około roku) realizowany poza własnym środowiskiem, ale w dziełach tej samej Inspektorii; - wolontariat krótkoterminowy (od 3 miesięcy do roku) lub długoterminowy (rok lub dłużej) realizowany w innych krajach na obszarach misyjnych powierzonych Zgromadzeniu (ibid.).

Oprócz wolontariuszy misyjnych do pracy wśród potrzebujących wyjeżdżają także świeccy misjonarze. Warto być może zaznaczyć, że misjonarzem jest człowiek, który wyraża gotowość służenia Kościołowi misyjnemu dłużej niż wolontariusz, a na wyjazdy do krajów misyjnych kierowany jest za pośrednictwem zakonów lub Instytutu Misyjnego Laikatu. Praca misjonarza ma być umocnieniem w wierze (Prusinowska 2010: 127). Według danych z archiwum Episkopatu Polski ds. Misji, aktualnie na świecie pracuje 33 polskich misjonarzy (ibid., 128).

Uważam, że perspektywa religijna wzbogaca definicję wolontariatu. Źródłem motywacji do działania jest nie tylko chęć niesienia pomocy bez osiągnięcia korzyści materialnych, ale przede wszystkim sama „służba” jako wartość nadrzędna. „*Wolontariat w czystej formie jest świadectwem prawdziwości człowieka i jedną z dróg poszukiwania autentycznych wartości w wymiarze materialnym i duchowym*” – podkreślają redaktorki publikacji na temat wolontariatu (Danielak-Chomać M. i in. 2010:10). Przystępując do omówienia klasyfikacji wolontariatu zagranicznego nawiążę do historii i genezy tego zjawiska.

Propagatorem pierwszej międzynarodowej inicjatywy związanej z wolontariatem był Szwajcar, Pierre Ceresole. W 1920 roku, wolontariusze z kilku państw (Anglii, Szwajcarii, Węgier i Niemiec) pomagali w odbudowie budynków na terenie zrujnowanej francuskiej wioski (Anet 1974:56). Współcześnie pojmowany wolontariat wywodzi się więc z działalności, którą Ceresole nazwał *Service Civil Volontaire*. Zamysłem Ceresole było promowanie idei pokoju i międzynarodowej solidarności wśród osób pochodzących z różnych krajów. W ubiegłym roku SCI (*Service Civil International*) obchodziła 90. lecie istnienia (Internet 3, 2011).

Programy o charakterze wolontariatu wspierające rozwój lokalnych społeczności można klasyfikować w kategoriach geograficznych (zasięg terytorialny programu wolontariatu lub/oraz miejsce siedziby organizacji). Przyjmując takie kryterium wyróżnić można trzy rodzaje wolontariatu:

- **polskie** (programy oferowane przez organizacje zlokalizowane na terenie Polski: o zasięgu ogólnopolskim – wolontariat krajowy – lub ogólnoświatowym – wolontariat zagraniczny), np. Salezjański Wolontariat Misyjny „Młodzi Światu”

- **europejskie** (programy realizujące zadania wolontariatu na terenie Europy lub programy nadzorowane przez Unię Europejską), np. EVS (*European Voluntary Service*) – Wolontariat Europejski,

- **międzynarodowe** (programy powołane w różnych krajach świata dostępne dla wolontariuszy z innych państw lub programy o zasięgu ogólnoświatowym powołane w konkretnym kraju dla wolontariuszy będących jego obywatelami), np. SCI (*Service Civil International*) – Międzynarodowa Służba Cywilna; VIDES (*Voluntariato Internazionale Donna Educazione Sviluppo*) – Wolontariat Międzynarodowy na rzecz Rozwoju Edukacji Kobiet; *The American Peace Corps* – amerykański Korpus Pokoju.

Niektóre organizacje powstały w wyniku nawiązania współpracy z partnerami zagranicznymi, więc mieszczą się w kategoriach „pośrednich” np. można traktować je jako polskie lub międzynarodowe. Organizacje te funkcjonują najczęściej pod nazwą własną (np. w języku polskim) będąc jednocześnie członkami międzynarodowych sieci lub organizacji. Przykładem tak funkcjonującego wolontariatu jest działalność stowarzyszenia „JEDEN ŚWIAT” lub AIESEC POLAND. Tego typu organizacje, zlokalizowane na terenie naszego kraju, opisuję – zgodnie z przyjętą klasyfikacją – w kategorii programów „polskich”.

Dla potrzeb niniejszego opracowania proponuję także klasyfikację wolontariatu z uwagi na aspekt religijny, który wymaga odmiennej motywacji i specyfiki prowadzonych przez wolontariusza działań. Może to być więc **wolontariat o charakterze laickim** (przeznaczony dla wszystkich osób bez względu na ich wyznanie/światopogląd, nie wymagający od wolontariuszy

ukończenia formacji i ukierunkowany na działalność społeczną bez akcentowania treści religijnych) oraz **wolontariat o charakterze misyjnym** (z zastosowaniem ścisłych kryteriów doboru kandydatów uwzględniających kwestie wiary i duchowości, wymagający od kandydatów uczestnictwa w tzw. formacji oraz ukierunkowany na działalność o charakterze posługi misyjnej, odnoszącej się do sfery religii).

Wolontariat zagraniczny przyjmuje różnorodne formy i poza omówionymi powyżej klasyfikacjami za kryterium podziału przyjąć można: liczebność (indywidualny i grupowy), finansowanie wolontariuszy (płatny i bezpłatny), długość trwania (krótkoterminowy i długoterminowy), cele (społeczny, ekologiczny, misyjny).

Z uwagi na nadzór oraz finansowanie wolontariat podzielić można także na programy rządowe (dotowane głównie z budżetu państwa np. POLSKA POMOC MSZ lub AMERYKAŃSKI KORPUS POKOJU) oraz pozarządowe (dotowane ze środków niepublicznych). Bardziej szczegółowa klasyfikacja uwzględniałaby finansowanie programów przez: państwo (np. francuskie ministerstwo kultury), Kościół (np. zakon Salezjanów), NGOs (np. Polska Akcja Humanitarna) czy wspólnotę ponadnarodową (Unia Europejska).

Osoby zainteresowane możliwością wyjazdu na wolontariat zagraniczny wiele cennych informacji odnajdą na stronach Krajowego Biura Eurodesk Polska (<http://www.eurodesk.pl/eurowolontariat>). Autorzy informatora opracowanego przez to biuro wśród najważniejszych wskazówek i porad wymieniają (*Altruista w akcji...* 2010:4-10):

- Uświadomienie sobie mocnych i słabych stron (pomocne może być udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: *Jakie masz doświadczenie w pracy wolontariusza?, Ile czasu możesz poświęcić na wyjazd?, Co chciał(a)byś robić?, Jaką kwotę finansową dysponujesz?, Dokąd chciał(a)byś wyjechać?, W jakim celu?*)

- W terminologii związanej z wolontariatem zagranicznym funkcjonują dwa pojęcia różnicujące organizacje – przyjmujące wolontariusza, tzw. *organizacje goszczące* (zlokalizowane poza granicami kraju wolontariusza) oraz krajowe – określane mianem *organizacji wysyłających* – przygotowujące wolontariusza do wyjazdu oraz świadczące pomoc w wypełnieniu wszystkich formalności. Są to organizacje i instytucje prowadzące działalność niekomercyjną, które dzięki przyjęciu wolontariusza z zagranicy wprowadzają tzw. wymiar międzykulturowy do swojej działalności. Decydując się na wyjazd wybieramy jedną z opcji: albo samodzielnie organizujemy wyjazd i pobyt w porozumieniu z organizacją zagraniczną, która oczekuje pomocy wolontariuszy albo nawiązujemy kontakt z krajową organizacją pełniącą rolę organizacji wysyłającej i dokonujemy formalności za jej pośrednictwem.

- Wyjazdu na wolontariat nie można utożsamiać z turystyką i pracą zarobkową poza granicami kraju (choć zdarzają się i takie rozwiązania funkcjonujące pod nazwą „wolonturystyka”)¹ – wyjazd odbywa się w ściśle określonym czasie i organizowany jest we współpracy z organizacją wysyłającą/goszczącą. Warunki wyjazdu określa projekt. W przypadku wolontariatu o charakterze misyjnym lub humanitarnym projekty najczęściej tworzone są przez organizacje wysyłające wolontariuszy lub tzw. sponsorów wolontariatu. Przygotowanie projektu odbywać się może także we współpracy wolontariusza z organizacją goszczącą i/lub organizacją wysyłającą.

- Wolontariuszem zagranicznym może zostać praktycznie każda osoba. Plusem będzie doświadczenie wolontarystyczne zdobyte w kraju oraz znajomość języka obcego (nawet jeśli nie jest wymagana w procesie rekrutacji). W zależności od projektu mogą być wymagane odpowiednie kwalifikacje lub żadne szczególne umiejętności nie będą potrzebne. W większości przypadków organizacje przeprowadzają niezbędne szkolenia dla przyszłych wolontariuszy, np. z księgowości czy pierwszej pomocy. Niektóre organizacje, zwłaszcza te, które realizują długoterminowe projekty pomocy humanitarnej, poszukują potencjalnych wolontariuszy wśród osób z konkretnym wykształceniem (medycznym, prawniczym, językowym).

- Udział w wolontariacie zagranicznym nie jest całkowicie bezpłatny. Im dłużej trwa projekt, tym mniejsze koszty własne ponosi wolontariusz. Organizatorzy zapewniają bowiem zakwaterowanie, wyżywienie, ubezpieczenie, a niekiedy także symboliczne uposażenie finansowe (np. kieszonkowe). W przypadku atrakcyjnych projektów typu *work camp* (wyjazd w miesiącach letnich, krótkoterminowy – np. 2 tygodnie, o ciekawej tematyce) może wymagać opłacenia wpisowego za udział w projekcie. Przykładowo organizacja Blue World (Chorwacja) poszukuje w 2011 roku chętnych do pomocy w realizacji projektu badawczego nad delfinami (*Adriatic Dolphin Project*); wolontariat trwa 12 dni (VI-IX), a jego koszt wynosi około 700 Euro (op.cit, 2010:62).

- Wolontariat zagraniczny może być realizowany indywidualnie lub grupowo. Na *workcampach* pracuje się w dużych grupach, czasami kilkudziesięcioosobowych, a więc nawet w przypadku wspólnego wyjazdu (z bliską osobą lub znajomymi), konieczne jest współpracowanie z całą grupą. W projektach długoterminowych bierze udział mniej osób, niekiedy na wolontariat zagraniczny wyjeżdżają pary małżeńskie (w organizacji SWM „Młodzi Świata” jedna para małżeńska, wraz z małą córeczką, przebywa aktualnie w Peru).

- Istotną kwestią dla bezpieczeństwa wolontariusza jest sprawdzenie wiarygodności

¹ *Wolonturystyka* – to połączenie turystyki, zwiedzania i wolontariatu. Taką formę wolontariatu promuje Wojciech Olchowski, pedagog medialny, który pracował z dziećmi w Indiach (chłopcami uwolnionymi od przymusowej pracy w Radżastanie oraz dziećmi z marginalizowanych plemion w Kerali) i Wenezueli (por. <http://wolontariat.ngo.pl/wiadomosc/661460.html>)

organizacji wysyłającej i goszczącej. Krajowe organizacje można sprawdzić korzystając z pomocy Centrum Wolontariatu, a zagraniczne – kontaktując się z Ministerstwem Spraw Zagranicznych.

- W większości programów wolontariatu zagranicznego określone są kryteria wiekowe, np. osoby niepełnoletnie mogą brać udział w wybranych projektach po ukończeniu 16. roku życia i uzyskaniu zgody rodziców. Zdarza się, że określona jest także górna granica wiekowa – w przypadku EVS (Wolontariat Europejski) będzie to 30. rok życia.

- Projekty krótkoterminowe, długoterminowe oraz *workcampy* różnią się tematyką i zakresem zadań. W czasie *workcampu* wolontariusze mają określone zajęcia, najczęściej związane z pracą fizyczną. W projektach krótkoterminowych pracują na rzecz instytucji czy organizacji, co wiąże się z większą odpowiedzialnością. Z kolei projekty długoterminowe trwają rok lub dwa lata i proponowane są najczęściej w ramach wolontariatu misyjnego lub związanego z akcją humanitarną. Wymagają odpowiedniego przygotowania i dużej samodzielności.

- Wśród przykładowych, niezbędnych wolontariuszowi podczas pobytu za granicą dokumentów, wymienić należy: Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego, pozwolenie na pracę (czasami potrzebna jest wiza), pozwolenie na pobyt (dla projektów powyżej 3 miesięcy), zaświadczenie o niekaralności (dla potrzeb niektórych projektów, np. pracy z dziećmi).

PROGRAMY WOLONTARIATU ZAGRANICZNEGO (POLSKIE)

Spośród funkcjonujących na terenie Polski programów wysyłających wolontariuszy poza granice kraju omówię wolontariat proponowany przez: GLEN, JEDEN ŚWIAT, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP (Polska Pomoc), PCPM, AIESEC Poland, Zakon Salezjanów (MŁODZI ŚWIATU i wolontariat DON BOSCO) oraz VOICA. **Program GLEN** (*Global Education Network of Young Europeans*) – to jeden z programów oferowanych przez Polską Akcję Humanitarną (PAH). Celem GLENU jest zwiększenie świadomości w społeczeństwach krajów Północy na temat rzeczywistości i problemów krajów Południa. PAH jest obecnie jedną z dziesięciu organizacji członkowskich sieci GLEN (jedyną z terenu Polski). Program skierowany jest do osób w wieku 21-30 lat i umożliwia wyjazdy na trwające 3-miesiące staże do krajów afrykańskich i azjatyckich. Wolontariusze pracują na rzecz lokalnych społeczności w jednym z krajów rozwijających się. Wśród stawianych wolontariuszom wymagań jest dobra znajomość języków obcych (angielskiego i/lub francuskiego). Wyjeżdżający na staż wolontariusze deklarują, że po powrocie do Polski będą pracować na rzecz programu „Edukacji Humanitarnej” przez kolejny rok. Integralną częścią projektu jest bowiem – jak podają pracownicy PAH (Internet 4, 2011) – przynajmniej roczna współpraca z programem Edukacji Humanitarnej i Rozwojowej PAH po powrocie do Polski (w wymiarze 20 godzin miesięcznie).

W listopadzie 2010 PAH ogłosił rozpoczęcie rekrutacji do programu GLEN na 2011 rok.

Cykl GLEN obejmuje w kolejnych miesiącach 2011 następujące etapy: nadsyłanie aplikacji (styczeń), rozmowy kwalifikacyjne (luty), pierwsze spotkanie wolontariuszy (Polska, III/IV 2011), pierwsze szkolenie przygotowawcze (Niemcy, 6 dni – przełom IV/V), drugie szkolenie przygotowawcze (Czechy, 6 dni – przełom V/VI), staż (lipiec-październik), seminarium ewaluacyjne (wiosna 2012) oraz działania edukacyjne w Polsce w ramach programu edukacji PAH przez minimum rok (Internet 5, 2011). W trakcie przedstawionego cyklu uczestnicy, wraz z osobami z innych krajów europejskich, przygotowują się do pobytu w organizacji z kraju Południa, dowiadują się czym jest edukacja globalna oraz w jaki sposób mogą przyczynić się do jej popularyzacji. W 2011 roku GLEN oferuje staże w Kenii i Ugandzie. Program kenijski ma odbywać się w *Mathare Youth Sport Association*, w którym wolontariusz/ka ma pracować z nastolatkami w wieku 12-17 lat. Zadaniem wolontariusza będzie m.in. nauka podopiecznych obsługi sprzętu fotograficznego i kamery (Internet 6, 2011).

Program realizowany w Ugandzie dotyczy edukacji dziewcząt z tzw. slumsów. Wolontariusze/ki GLEN będą pomagać w organizacji zajęć kulturalno-artystycznych (np. projektów teatralnych).

Informacje na temat programu GLEN zamieszczone są na stronach www.pah.org.pl oraz www.glen-europe.org.

Stowarzyszenie „Jeden Świat” jest organizacją promującą w swych zadaniach ideę pokoju i współpracy. Podobnie jak w przypadku PAH, jest to organizacja działająca w strukturach większej – w tym wypadku międzynarodowej organizacji SCI (*Service Civil International*) – Międzynarodowej Służby Cywilnej. SCI jest jedną z największych i najstarszych (funkcjonuje od 1920 roku i historia jej powstania związana jest z działalnością szwajcarskiego pacyfisty, Pierre Ceresole) organizacji zrzeszającej wolontariuszy na świecie. Podejmowane przez wolontariuszy działania mają służyć utrwalaniu pokoju i porozumienia między ludźmi. Organizacja oferuje projekty krótkoterminowe (2-4 tygodnie) i długoterminowe (3-12 miesięcy) oraz seminaria i szkolenia. Obecnie blisko połowa projektów długoterminowych jest finansowana ze źródeł unijnych, czyli grantów w ramach EVS - Wolontariatu Europejskiego (Internet 7). Cele organizacji realizowane są dzięki działalności edukacyjnej i wolontarystycznej. Stowarzyszenie oferuje wolontariuszom projekty krótkoterminowe o charakterze *workcamps* (międzynarodowe obozy). W ramach projektów uczestnicy angażują się w pracę z dziećmi, prace na rzecz ochrony środowiska lub prace remontowe. Projekty długoterminowe przeznaczone są dla tych wolontariuszy, którzy uprzednio uczestniczyli w krótkoterminowym (minimum jeden *workcamp*). Znajomość języka kraju, w którym odbywa się projekt jest niezbędna. Wśród podstawowych wymagań jest także członkostwo w organizacji. Członkiem Stowarzyszenia może być każda osoba wpierająca jego idee.

Obecnie (IV 2011) jest to 500 osób. Strona internetowa funkcjonuje pod adresem <http://www.jedenswiat.org.pl>.

Wolontariat POLSKA POMOC MSZ

Od 2008 roku Minister Spraw Zagranicznych działając na podstawie ustawy z dnia 24.04.2003 roku o „Działalności pożytku publicznego i wolontariacie” (Dz.U. nr 96, poz. 873 z późn. zm.) ogłasza otwarty konkurs ofert na realizację programu „Wolontariat POLSKA POMOC.” Celem konkursu jest wyłonienie kandydatów – wolontariuszy polskich organizacji pozarządowych – do realizacji krótkotrwałych (akcyjnych i zadaniowych) projektów na terenie krajów-biorców pomocy rozwojowej zgodnie z wytycznymi listy Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD DAC (Markowska-Manista 2010:109 i n.). Bezpośrednie zaangażowanie polskich obywateli w pomoc mieszkańcom państw rozwijających się oraz upowszechnienie w polskim społeczeństwie wiedzy o problemach, z jakimi borykają się te kraje to najważniejsze priorytety programu MSZ. Z informacji podanych na stronie internetowej wynika, że jest to „*nowy i ważny element programu polskiej pomocy zagranicznej, w którego ramach Polska wspiera inicjatywy na rzecz krajów o niższych wskaźnikach rozwoju*”. (Internet 8,2011).

Dzięki przyznawaniu wolontariuszom dotacji MSZ ci, którzy biorą udział w programie mogą liczyć na finansowanie kosztów podróży, pobytu i ubezpieczenia. Bardzo ważnym elementem przygotowania wolontariusza do wyjazdu są organizowane przez MSZ szkolenia i kursy. Są one dopasowane do specyfiki konkretnego zadania i prowadzone przez MSZ oraz organizacje zaangażowane w projekt. Realizacja projektów odbywa się poza granicami Polski; wolontariusze przebywają wówczas pod opieką organizacji przyjmującej. Okres realizacji projektu wynosi minimum 6 tygodni dla projektów krótkoterminowych lub minimum 3 miesiące w przypadku projektów długoterminowych. Finansowe wsparcie obejmuje również inicjatywy edukacyjne podejmowane przez wolontariusza po powrocie do Polski. Aby zostać wolontariuszem POLSKA POMOC, należy:

- być osobą pełnoletnią posiadającą obywatelstwo polskie,
- legitymować się wykształceniem średnim (minimum),
- znać język kraju przyjmującego lub inny umożliwiający komunikację w społeczności, na rzecz której wolontariusz planuje pracować,
- nie mieć przeciwwskazań zdrowotnych do udziału w danym projekcie wolontariatu zagranicznego,
- znaleźć potencjalną organizację wysyłającą, skontaktować się z nią i wspólnie opracować projekt wolontariatu.

W przypadku wyjazdów długoterminowych wymagane jest również wykształcenie

kierunkowe oraz doświadczenie zawodowe w dziedzinie, której dotyczy projekt (minimum 5. letnie). Wszelkie dodatkowe wymagania co do kompetencji wolontariuszy wywodzą się ze specyfiki potrzeb organizacji przyjmującej i mogą być ustalane indywidualnie.

Konkurs, w którym wybierane są projekty kwalifikujące się do dofinansowania, złożony jest z dwóch etapów oceny. Pierwszy etap polega na omówieniu wszystkich wniosków projektowych przez Zespół Konkursowy a następnie wyborze najciekawszych projektów. W drugim etapie wolontariusze, których projekty uzyskały pozytywną rekomendację Zespołu Konkursowego, obowiązani są do wzięcia udziału w szkoleniu organizowanym przez MSZ, a także do poddania się badaniom lekarskim i psychologicznym. Dotację uzyskują tylko te projekty, których wolontariusze ukończą szkolenie MSZ z oceną pozytywną oraz uzyskają pozytywną opinię o stanie zdrowia (wlicza się tu opinie lekarza oraz psychologa). Na stronach internetowych programu dostępna jest funkcja rejestrowania potencjalnych kandydatów na wyjazd zagraniczny (por. <http://portal.polskapomoc.gov.pl/register/volunteer/>).

W 2008 roku 11 spośród 19 dotowanych przez MSZ programów wolontariatu zagranicznego realizowano na kontynencie afrykańskim; w roku 2009, 9 spośród 20 otrzymało dofinansowanie w programie „Wolontariat Polska Pomoc MSZ.” Zakres działań projektów realizowanych w Ghanie, Tanzanii, Kamerunie, Ugandzie, Malawi, Togo, Mauretanii, Zambii, Zimbabwie, Etiopii dotyczył edukacji (zajęć wyrównawczych, ewaluacji, edukacji międzykulturowej), zdrowia publicznego, rehabilitacji osób niepełnosprawnych, dostępu do nowych technologii oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci i młodzieży poprzez różnorodne działania edukacyjne i wychowawcze (Markowska-Manista, op. cit., 2010:111).

Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (PCPM) poszukuje wolontariuszy o specjalistycznych umiejętnościach do wykonywania prac z zakresu rolnictwa, opieki medycznej, elektryfikacji, przeciwdziałania kłęskom żywiołowym. Projekty realizowane są w Sudanie, Zambii, Palestynie, Gruzji czy Tadżykistanie (por. <http://www.pcpm.org.pl>).

W roku 2011 PCPM realizuje projekty pomocy humanitarnej i rozwojowej np. w Gruzji i Sudanie. PCPM jest organizacją pożytku publicznego. Działania PCPM w Polsce skupiają się na edukacji rozwojowej, czyli informowaniu o potrzebach humanitarnych i rozwojowych na świecie, oraz pomocy dla migrantów, przebywających w naszym kraju.

PCPM prowadzi także działalność doradczą na potrzeby instytucji, ośrodków akademickich, środków masowego przekazu oraz firm prywatnych.

Z przykładowych zrealizowanych projektów wymienić można budowę szkoły w Sudanie. W połowie grudnia 2007 roku PCPM zakończyło budowę szkoły podstawowej w kompleksie

USRATUNA w Jubie, stolicy Południowego Sudanu. Kompleks ten prowadzony jest przez siostry zakonne, które były parterem lokalnym PCPM w tym przedsięwzięciu. Budynek szkolny składa się z czterech klas, które mieszczą obecnie około stu dzieci. Zanim ukończono budowę szkoły dzieci uczyły się w prowizorycznych lepiankach, które najprawdopodobniej nie przetrwałyby kolejnej pory deszczowej. Budowa szkoły była więc jednym z elementów szerszej akcji pod nazwą „*Godny Powrót do Domu*” prowadzonej przez PCPM w Sudanie. Akcja miała bowiem na celu pomóc powracającym uchodźcom w ponownym osiedleniu się na rodzinnych ziemiach. Brak infrastruktury, w tym szkół, nie ułatwiał rodzinom uchodźców powrotu. W ramach realizacji projektu PCPM współpracowało z południowo-sudańskim Ministerstwem Edukacji odpowiedzialnym za nadzór wszelkich inwestycji infrastrukturalnych w dziedzinie edukacji w kraju.

AIESEC Poland (AIESEC Polska)

Oddział polski wchodzi w skład większej międzynarodowej struktury, która jest największą organizacją studencką na świecie. AIESEC jest obecny w ponad 107 krajach oraz zrzesza ponad 50.000 członków. Ponadto AIESEC ma 60-letnią historię działalności, w trakcie której 800.000 osób uczestniczyło w projektach (tzw. Alumni - absolwenci).

AIESEC jest globalną, niezależną, apolityczną, działającą nie dla zysku organizacją prowadzoną przez studentów oraz absolwentów. Członkowie interesują się bieżącymi problemami otaczającego świata, przywództwem oraz zarządzaniem.

W celu zapewnienia rozwoju przyszłym liderom, AIESEC oferuje osobom, które wstąpią do organizacji, doświadczenie lidereckie oraz międzynarodowe zdobywane w ramach praktyk zagranicznych. Oznacza to, że studenci aktywnie zdobywają praktyczną wiedzę w globalnym środowisku dzięki członkostwu w AIESEC (Internet 9, 2011).

AIESEC oferuje możliwość wyjazdu na wolontariat zagraniczny trwający najczęściej od 6 do 16 tygodni. Program jest skierowany do pełnoletnich członków organizacji, maturzystów, studentów i absolwentów wszystkich kierunków, a w szczególności: socjologii, kulturoznawstwa, psychologii i innych nauk społecznych. Większość organizacji zapewnia wolontariuszom zakwaterowanie i wyżywienie lub przekazuje kieszonkowe wystarczające na pokrycie tych kosztów. Wolontariat polega najczęściej na pracy w ramach projektów organizowanych przez AIESEC we współpracy ze szkołami lub innymi organizacjami pozarządowymi. Oferowane są 3 typy programów: *Discover China*, *Discover Russia* oraz *Discover India*.

Salezyjański Wolontariat Misyjny „Młodzi Światu” to organizacja działająca w strukturach salezyjańskiego zgromadzenia zakonnego.

Oficjalny początek funkcjonowania SWM to 21.05.1999. Na przełomie 1999/2000 roku

pierwsza grupa wolontariuszy wyjechała do placówek w Kenii i Ugandzie. Do 2008 roku ponad 140 osób-wolontariuszy zaoferowało swój czas i umiejętności przy realizacji ponad 60 projektów zagranicznych w 13 krajach na terenie Afryki, Ameryki Południowej, Europy Wschodniej (*Ambasadorzy dobra*, 2007:11). W roku 2011 łączna liczba tych, którzy wyjechali poza granice Polski z SWM zwiększyła się do 180 osób (Internet 10, 2011). Wśród wolontariuszy są osoby różnych zawodów – absolwenci kierunków technicznych, filologicznych i pedagogicznych. Są to przykładowo pedagodzy i nauczyciele pracujący z dziećmi ulicy, w placówkach socjalnych lub świetlicach.

Aby wyjechać na misje w charakterze świeckiego wolontariusza niezbędne jest m.in. roczne zaangażowanie na rzecz krajowej działalności SWM oraz ukończenie formacji. Formacja misyjna wolontariuszy obejmuje przygotowanie indywidualne oraz udział w szkoleniach i spotkaniach (Internet 11, 2011). Odbývają się m.in. szkolenia ogólnopolskie, są to weekendowe zjazdy wolontariuszy z całej Polski organizowane w każdym miesiącu. Mają one charakter szkoleniowy, formacyjny oraz integracyjny. Podczas tych spotkań uczestnicy biorą udział w wykładach, prezentacjach i warsztatach, z takich dziedzin jak: misjologia, medycyna tropikalna, pedagogika, psychologia, komunikacja interpersonalna czy duchowość salezjańska (Internet 12, 2011).

Aby wypełniać Milenijne Cele Rozwoju przyjęte przez ONZ w Deklaracji Milenijnej w 2000 roku, oprócz pracy na rzecz poprawy sytuacji w krajach Globalnego Południa, ważne jest podejmowanie działań prowadzących do zmiany świadomości społecznej w Polsce (*Ambasadorzy dobra*, op.cit., 2007:12), w związku z tym SWM prowadzi programy edukacji rozwojowej w polskich szkołach oraz organizuje Tydzień Edukacji Globalnej.

Międzynarodowy Wolontariat DON BOSCO (MWDB)

MWDB powstał w 2002 roku z inicjatywy Salezjańskiego Ośrodka Misyjnego w Warszawie. Celem MWDB jest wyjazd do pracy na misjach oraz zaangażowanie na rzecz misji w kraju. Organizacja oferuje projekty krótkoterminowe (do 3 miesięcy w okresie wakacyjnym) realizowane w Rosji, Albanii i na Ukrainie (praca z dziećmi) oraz projekty długoterminowe (jednoroczne) w krajach Afryki, Ameryki Łacińskiej i Azji.

W 2003 roku na misje wyjechało 5 osób, w 2004 – 9 wolontariuszy, w 2005 roku – 10. Największa grupa osób wyjechała w 2008 roku (18 wolontariuszy). Informacje na temat MWDB zamieszczone są na stronie internetowej <http://www.misje.salezjanie.pl>.

Dwie uczestniczki programu DON BOSCO napisały, że *„po naszym rocznym doświadczeniu wolontariatu misyjnego w Zambii wzbogaciłybyśmy definicję wolontariusza, którą znamy. Wolontariusz to, nie tylko osoba gotowa i chętna do bezinteresownej pomocy, lecz także gotowa i chętna do bezinteresownego brania. To nie osoba, która chce i która wie – to osoba, która nie wie i*

wedle myśli starożytnego filozofa „wie, że nic nie wie.” (...) *Bycie wolontariuszem na innym kontynencie to poznawanie nowego świata, poznawanie siebie, wzbogacanie swojej tożsamości i nabieranie nowej. My zaczęliśmy odkrywać nie tyle naszą polskość, co europejskość, i nie tyle bycie białym, co bycie człowiekiem. Wreszcie nie tyle bycie wolontariuszem, co bycie misjonarzem (...)*” (Groszkowska, Piętka 2010:123 i n.)

Międzynarodowy Wolontariat Kanosjański (VOICA)

Wolontariat ten związany jest ze zgrupowaniem kanosjańskim, a dokładniej działaniami podejmowanymi przez Siostry Kanosjanki. W Polsce Siostry obecne są od 1992 roku, a pierwsze spotkania formacyjne wolontariatu odbyły się w 1999 roku w Gosławicach. Po kilku miesiącach formacji, w lipcu 1999 roku, pierwsza grupa wolontariuszy wyjechała na wolontariat krótkoterminowy do Włoch (praca w Domu Dziecka w Tarpanii na Sycylii oraz Domu dla Bezdomnych w Cefalu).

Na comiesięczne spotkania wolontariuszy w Polsce zaczęło przyjeżdżać coraz więcej osób. Ich liczba wzrosła w latach 1999-2000 do dwudziestu (Internet 13, 2011). Centrum VOICA, mieszczące się w Rzymie, to placówka, w której wolontariusze z całego świata wyjeżdżający na roczne lub dwuletnie misje spędzają okres przygotowawczy (3-6 miesięcy). Pierwsza polska wolontariuszka misyjna pracowała w Tanzanii (wolontariat krótkoterminowy). W roku 2001 kolejni wolontariusze udali się do Togo i Albanii.

Celem wolontariatu jest „*pobudzanie i formowanie apostołów dla Królestwa Bożego w różnych środowiskach życia społecznego i kościelnego*”, a tym samym promowanie potrzeb ludzi ubogich. (Internet 14, 2011). W podwójnym wymiarze wizji Wolontariatu Kanosjańskiego występuje:

- włączenie osób dorosłych (świeckich) w służbę ubogim oraz
- formację młodych, aby oni z kolei mogli formować innych, i aby uwrażliwiali siebie i innych na potrzeby ludzi znajdujących się na „ostatnim miejscu.”

Podstawowymi elementami charakterystycznymi dla Wolontariatu Kanosjańskiego są: duchowość, formacja, wspólnota i służba. (ibid.). Formacja składa się z pięciu elementów, m.in. formacji chrześcijańskiej oraz społeczno-zawodowej. W fazie formacji wyróżnia się: fazę przygotowującą (przed wyjazdem na misje) – trwającą od jednego do sześciu miesięcy, która dotyczy aspektu kulturowego oraz językowego; orientację (po przybyciu) – 2 tygodnie, prowadzoną we współpracy ze wspólnotą; podczas posługi misyjnej a następnie po jej zakończeniu (tzw. „*okres wycofania się*”) – trwającą od tygodnia do dwóch fazę przygotowawczą do powrotu do swojego kraju.

Przedstawiona charakterystyka wolontariatu zagranicznego ukazuje niezwykłą mozaikę

możliwości i różnorodności programów dostępnych dla wolontariuszy pochodzących z Polski. Wśród wymienionych organizacji są takie, których działalność bazuje na sprawdzonych rozwiązaniach większych struktur (międzynarodowych organizacji o charakterze wolontariatu) albo doświadczeniach misjonarzy (wolontariat misyjny). Najliczniejsza grupa programów ukierunkowana jest na pomoc społecznościom w krajach tzw. globalnego południa.

W kolejnym artykule zaprezentuję programy wolontariatu europejskiego (EVS) oraz międzynarodowego, które umożliwiają osobom z różnych części świata przyjazdy do Polski/Europie. EVS jest programem dwustronnym – tzn. wolontariusze z Polski mogą ze jego pośrednictwem wyjeżdżać do innych państw, jednocześnie obcokrajowcy-wolontariusze EVS przyjeżdżają do naszego kraju.

W zakończeniu niniejszego opracowania dokonam podsumowania problematyki przedstawionej w obydwu częściach.

Bibliografia:

Altruista w akcji – czyli wszystko, co chcesz wiedzieć o wolontariacie zagranicznym (broшуra informacyjna Eurodesk Polska), Warszawa 2010

Ambasadorzy dobra – polscy wolontariusze na rzecz globalnego rozwoju. Good ambassadors – Polish volunteers for global development, Kraków 2007

Anet D., *Pierre Ceresole – passionate peacemaker*, Delhi 1974

Danielak-Chomać M., Dobrowolska B., Roguska A., *Wolontariat w teorii i praktyce*, Siedlce 2010

Groszkowska J., Piętka J., *Wolontariat wśród ludu Bemba w Zambii – nadzieje, dylematy i wzajemne postrzeganie siebie* (w:) Danielak-Chomać M., Dobrowolska B., Roguska A., *Wolontariat w teorii i praktyce*, Siedlce 2010

Internet 1 http://media.ngo.pl/x/250756?doc_pg=3 (dostęp: 5.05.2011)

Internet 2 <http://www.voica.misje.pl/wolontariusz/wolontariusz.htm> (dostęp: 20.05.2011)

Internet 3 http://www.sciint.org/history_of_sci.phtml (dostęp: 10.05.2011)

Internet 4

http://www.pah.org.pl/jak_mozesz_pomoc_wolontariat_w_pah,270,wolontariat_projekty.html (dostęp: 15.03.2011)

Internet 5 http://www.pah.org.pl/edukacja_humanitarna,123,artyku%C5%82y_glen.html (dostęp: 15.03.2011)

Internet 6 <http://globalnepoludnie.pl/Rekrutacja-to-programu-GLEN-2011> (dostęp: 15.03.2011)

Internet 7 http://www.sciint.org/long_term_volunteering.phtml (dostęp 15.05.2011)

Internet 8 <http://www.polskapomoc.gov.pl/Wolontariat,-,polska,pomoc,619.html> (dostęp: 5.05.2011)

Internet 9 http://www.aiesec.org/cms/aiesec/AI/Central%20and%20Eastern%20Europe/POLAND/studenci/o_aiesec/ (dostęp: 20.05.2011)

Internet 10 <http://www.swm.pl/wolontariat> (dostęp: 1.03.2011)

Internet 11 <http://www.swm.pl/wolontariat/zostan-wolontariuszem> (dostęp: 1.03.2011)

Internet 12 <http://www.swm.pl/wolontariat/spotkania> (dostęp: 1.03.2011)

Internet 13 <http://www.voica.misje.pl/historia/historia.htm> (dostęp: 25.05.2011)

Internet 14 <http://www.voica.misje.pl/coto/coto.htm> (dostęp: 25.05.2011)

Markowska-Manista U., *Wolontariat na kontynencie afrykańskim. Wyzwania i dylematy pracy w środowiskach kulturowo zróżnicowanych* (w:) Danielak-Chomać M., Dobrowolska B., Roguska A., *Wolontariat w teorii i praktyce*, Siedlce 2010

Moroń D., *Wolontariat w trzecim sektorze. Prawo i praktyka*, Wrocław 2009

Musiąła A., *Prawne aspekty wolontariatu*, Warszawa 2003

Pająk E., *Działalność edukacyjna amerykańskiego Korpusu Pokoju w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2005

Prusinowska B., *Misjonarz świecki. Edukacja na placówce misyjnej w Salwadorze* (w:) Danielak-Chomać M., Dobrowolska B., Roguska A., *Wolontariat w teorii i praktyce*, Siedlce 2010

Roguska A., *Wolontariat – działania na rzecz jednostki i społeczeństwa* (w:) Danielak-Chomać M., Dobrowolska B., Roguska A., *Wolontariat w teorii i praktyce*, Siedlce 2010

Weitsman M., *The Peace Corps*, New York 1989

Wolontariat w posłannictwie salezjańskim. Kierunki i wskazania, maszynopis powielony, Rzym 2008